

Бичкова С.С.

доктор юридичних наук,
професор

ВПЛИВ СУДОВОГО РІШЕННЯ НА ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ ТРЕТЬОЇ ОСОБИ, ЯКА НЕ ЗАЯВЛЯЄ САМОСТІЙНІ ВИМОГИ ЩОДО ПРЕДМЕТА СПОРУ

Інколи особи не є суб'єктами спірного матеріального правовідношення, що є предметом розгляду і вирішення у порядку цивільного судочинства, але вони пов'язані правовим зв'язком з однією із сторін цивільної справи, на який може вплинути майбутнє рішення суду. А отже, такі особи мають певне відношення до цивільної справи і заінтересовані у результатах її розгляду і вирішення, а тому вони можуть вступити у цивільну справу як треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору.

Як впливає із ч. 1 ст. 35, ч. 1 ст. 36 ЦПК України третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, прагне домогтися ухвалення судового рішення на користь сторони, на боці якої вона виступає, адже рішення в справі може вплинути на її права або обов'язки стосовно однієї із сторін, зокрема, у сторони за рішенням суду може виникнути право заявити вимогу до третьої особи або сама третя особа за рішенням суду буде вправі заявити вимогу до сторони.

Такий вплив рішення суду на права та обов'язки третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, в юридичній літературі іноді називають віддаленим. Спробуємо пояснити – чому.

Третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, не є суб'єктом спірних матеріальних правовідносин між сторонами, тому рішення суду не може містити будь-яких зобов'язань чи уповноважень стосовно неї. Водночас, законна сила судового рішення, яким встановлюються ті чи інші факти (обставини) або правовідносини, поширюється й на третіх осіб внаслідок такої його властивості, як преюдиціальність. Так, відповідно до ч. 3 ст. 61 ЦПК України обставини, встановлені судовим рішенням у цивільній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді інших справ, у яких беруть участь ті самі особи або особа, стосовно якої встановлено ці обставини. Таким чином, рішення суду віддалено впливає на права та обов'язки третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, адже встановлює обставини, які не доказуються при розгляді іншої справи, у якій бере участь третя особа (але вже у іншому цивільному процесуальному правовому статусі), які, у свою чергу, і є підставою вимоги, заявленої до третьої особи (відповідача у новій справі), або підставою звернення третьої особи (позивача у новій справі) з відповідною вимогою до сторони у попередній справі.

Звичайно, якщо рішення суду не впливає на права та обов'язки особи, вона не може брати участі у справі у відповідному цивільному

процесуальному правовому статусі третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору.

У разі, коли фізичні чи юридичні особи, держава, а також інші учасники правовідносин, справи щодо яких розглядаються у порядку цивільного судочинства, відповідно до ч. 3 ст. 36 ЦПК України не надали згоду на участь у цивільній справі у відповідь на ініціативу суду або осіб, які беруть участь у справі, як треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, а також не вступили у справу на сторону позивача або відповідача за власною ініціативою, вони мають право доказувати та оспорювати факти чи правовідносини при розгляді регресного позову, оскільки відповідні обставини (факти чи правовідносини) на підставі ч. 3 ст. 61 ЦПК України вже не є такими, що не підлягають доказуванню.

Якщо ж ці особи, які не брали участі у первісному розгляді цивільної справи як треті, не оспорюють факти (обставини) чи правовідносини, встановлені рішенням суду, при розгляді регресного позову у новому цивільному процесі, на думку А. П. Єрємкіної, виникає так звана «умовна преюдиція», коли суд не може переглянути у новому процесі питання щодо наявності чи відсутності цих фактів чи правовідносин за власною ініціативою. М.С. Шакарян вбачає в «умовній преюдиції» порушення принципів законності та об'єктивної істини, адже право суду перевірити факти та правовідносини, встановлені судовим рішенням, ставиться в залежність від волі заінтересованих осіб.

На наше переконання, у зазначеному випадку так званої «умовної преюдиції» не виникає, оскільки згідно з ч. 1 ст. 60, ч. 3 ст. 61, ч. 1 ст. 179 ЦПК України факти (обставини) чи правовідносини, встановлені рішенням суду, ухваленим за первісним позовом, у новому процесі, у якому не беруть участь ті самі особи або особа, стосовно якої встановлено ці обставини, підлягають доказуванню на загальних підставах. Крім того, через принцип диспозитивності цивільного судочинства (ст. 11 ЦПК України), відповідно до якого особа, яка бере участь у справі, розпоряджається своїми правами щодо предмета спору на власний розсуд, суд не має права переглядати у новому процесі питання щодо наявності чи відсутності фактів чи правовідносин, встановлених у рішенні суду, за власною ініціативою.

Миколаєць В.А.

ад'юнкт кафедри цивільного
права і процесу НАВС

СТОРОНИ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ ЗА ГРУПОВИМ ПОЗОВОМ

Відповідно до ч. 1 ст. 26 ЦПК України у справах позовного провадження особами, які беруть участь у справах, є сторони, треті особи, представники сторін та третіх осіб. Крім того частина 3 ст. 26 ЦПК України містить правову норму, відповідно до якої у справах можуть також брати